

מסורת הש"ס
א. כלים פ"ה מ"א. נדה כ"ב.
ב. עירובין י"ד, ב. גיטין ל"א, בי"ב נ"א, קג"א. חולין קל"ב, נדה כ"ב, ילק"ש תורה תתקי.

ג' רסות

אינו צריך לא לגורר בכתי"ם: **אינו צריך לגרור**. **כי ממעט לה מארבעה** בכתי"ם: **כי ממעט ליה מארבעה**.

אמאי לימא הא חלים יש בכתי"ם: **הא חלים**.

ואימא מדרבנן יש בכתי"ם: **ואימא רישא**.

דברי הכל חולקו יש בכתי"ם: **חולקו**.

בארץ והרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה כיצד הוא עושה יש בכתי"ם: **בארץ לד"ה והרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה כיצד יעשה חולקו**.

תחלתו כל שהוא משתגמר בכתי"ם: **תחלתו בכל שהוא ומשתגמר**.

תנורים בנות יש בכתי"ם: **תנורי בנות**.

הכא דעבדיה גיסטרא יש בכתי"ם: **הכא דעבדינן גיסטרא**.

אמר מר שיריו ברובו יש בכתי"ם: **אמר מר משתגמר מלאכתו שיריו ברובו**.

רובו דטפח למאי הוי בכתי"ם: **שירי טפח למאי חזו**.

ברובו והאמרי רבנן ארבעה בכתי"ם: **ברובו ברובו והאמרי רבנן בארבעה**.

לשון

גיסטרא

נראה כי מקור המלה הוא ביוונית ἀσπράγος (נסטרא) ומשמעה – חלקו התחתון, "בעל הבטן", של כלי חרס.
ובלשון חז"ל מתייחס לכלי חרס ששברו אזונו או חלק אחר ממנו. וכנראה מכאן הושאל ככינוי לכל דבר שנחבל ונשבר, או לפי חלק מן הפירושים – לחיתוך דבר לשני חלקים (ובפרט באמצע הגוף).

העור והרוטב

עד שיהא בארץ, כלומר, עד שהוא מגיע בגירור הטפילה עד הקרקע, ובכך אין התנור נחשב עוד ככלי, והריהו טהור. ר' מאיר אומר: אינו צריך לא לגרור את הטפילה כלל, ובודאי לא עד שיהא בארץ כדברי חכמים. אלא די בכך שהוא ממעטו (חותך את התנור, ומקטיץ אותו בכך ממידותיו) מבפנים לטפילה, עד שיהא שיעורו של חלק התנור השלם פחות מארבעה טפחים.

ונדייק: לדעת ר' מאיר אמנם כאשר שבר רק מקצת התנור – אין התנור נטהר בכך, ואולם כי ממעט לה [כאשר ממעט אותו] לפחות מארבעה טפחים – מיהא [על כל פנים] טהור הוא, ויש לשאול לשיטת ריש לקיש: אמאי [מד]טור תנור כזוה, לימא: הא חלים וקאי [אָמור: הרי לרפואה, לחיבור עומד] תנור זה, ולשיטת ריש לקיש הריהו נחשב כמחובר, ואינו טהור! אמר ליה [גו] רבא לר' ירמיה: ועד שאתה מקשה מדברי ר' מאיר על שיטת ריש לקיש, אימא [אמור] כהוכחה מדבריהם של רבנן [חכמים] החלוקים על ר' מאיר] שאמרו כי טהרת התנור היא רק כשהוא גורר את הטפילה עד שיהא בארץ. הרי שסבורים חכמים כי כל גרירה שאינה גמורה כמו זו, נחשבת כדבר העומד להתחבר, שדינו כמחובר, וכשיטת ריש לקיש. אלא אמר רבא: אחר שראינו כי אין שיטת ריש לקיש נסתרת מדברי המשנה (שהרי דעת חכמים הרייה כמותו), נוסיף כי שיטת ריש לקיש יכולה להיות אף כדעת ר' מאיר, שכן הכי קאמר [גו אמר] התנא במשנה זו: תנור שכבר נטמא כיצד מטהרין אותו? לדברי הכל [ואף לדעת ר' מאיר] יש לחולקו לשלשה חלקים, וכן צריך שיהא גורר את הטפילה עד שיהא בארץ. וכל הרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה, כיצד הוא עושה שלא ייקרא שם "תנור" על הדבר, ולא ייחשב ככלי הנטמא? מתחילה יש לחולקו לשלשה חלקים וכן צריך שיהא גורר את הטפילה עד שיהא בארץ. וכרוך שנוהגים בתנור שכבר נטמא. ואילו ר' מאיר אומר כי בתנור שטרם נטמא אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ, אלא די בכך שיהא ממעטו מבפנים עד שיהא שיעורו של חלק התנור השלם פחות מארבעה טפחים. ונמצא מעתה כי יכול ריש

לקיש לסבור אף כדעת ר' מאיר.

ומוסיפים ודנים בדברי המשנה במסכת כלים שהובאה למעלה. אמר מר [החכם במשנה] בדינו של תנור שנטמא שיש לחולקו (דווקא) לשלשה חלקים, ובכך הריהו נטהר. שדעת חכמים היא שהתנור נטהר כשבירתו רק כאשר אין רוב תנור בשברים. וכאשר נחלק התנור לשלושה חלקים, אין חלק אחד שהוא רוב התנור. ואולם אם ייחלק התנור לשנים, נמצא חלק אחד שיש בו רוב תנור. ועל כך רמיהו [ושול"י"ם, מראים סתירה] לדין זה ממה ששינוי במשנה אחרת במסכת כלים: תנור של חרס תחלתו לענין קבלת טומאה (שאינו מקבל טומאה לפני כן) כשיש בגובהו ארבעה טפחים. ואם נטמא התנור ונשבר, הריהו עדיין טמא כל עוד יש בשיריו (שבריו) שיעור ארבעה טפחים, אלו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: כמה דברים אמורים שהשיעור הוא ארבעה טפחים – רק בתנור העומד לאפיה, שהוא תנור גדול, אבל בתנור קטן – תחלתו לענין קבלת טומאה הוא בשיעור כל שהוא, משתגמר מלאכתו, ולענין טומאה בתנור כזה שנשבר – אין הוא נטהר אלא אם כן שיריו (שבריו) הם ברובו של התנור. ומסבירים: וכמה

הוא שיעור זה המכונה "כל שהוא" ? אמרי דבי [אומרים חכמי בית] מדרשו של ר' ינאי: שיעורו טפח, שכן עושים תנורים עבור הבנות הקטנות ששיעורם הוא טפח. ומעתה יש לשאול: סבורים חכמים במשנה זו שתנור גדול נחשב לענין קבלת טומאה כל עוד שיעור שבריו הוא ארבעה טפחים, נדייק מכאן: טעמא דאיכא [הטעם הריהו רק כשיש] בשיריו שיעור ארבעה טפחים, הא ליכא [הרי אם אין] בשיריו שיעור ארבעה טפחים – הריהו טהור בכל אופן, וגם אם יש באחד מהשברים רוב תנור, ושלא כדברי חכמים במשנה הקודמת! אמרי [אומרים] בתשובה: התם [שם]. במשנה המסתרת (לדעת חכמים) כל שאין בשיעור השבר ארבעה טפחים – מדובר בזמן דצלוקה מצלק [שחותך אותו לגובהו]. ואז אין השברים עומדים באופן יציב זה על זה. ואילו הכא [כאן]. במשנה האומרת שהתנור נטהר רק באופן שאין באחד השברים רוב תנור – מדובר בזמן דעבדיה גיסטרא [שנעטאו, שהפריד את התנור לגובהו, והניח את תחתית התנור].

ועוד בבירור אותה משנה. שנינו שאמר מר [החכם] כי תנור קטן מקבל טומאה אף בכל שהוא. ואם נשבר, הריהו טהור רק כאשר שיריו (שבריו) הם ברובו של תנור. ואולם אם נשאר רובו של התנור שלם, אין הוא נטהר בכך. ותוהים: והרי לדנו למעלה מדברי חכמי בית מדרשו של ר' ינאי כי שיעור "כל שהוא" הריהו טפח, ומעתה רובו של טפח (שהוא מידתו של תנור קטן) למאי הוי [גְמַה הוא משמש]. ומדוע הריהו טמא? אמר אבוי בתשובה: מה שנאמר "שיריו ברובו" אינו מתייחס לשברי תנור קטן, אלא לשירי (שברי) תנור גדול שאינו נטהר עד שישבר ברובו. ומקשים על כך: והאמרי רבנן [והרי אומרים חכמים] בטהרת תנור גדול שהיא כשאין בשבריו ארבעה טפחים! ומשיבים: לא קשיא [אין זה קשה]. הא [זה] שאמרו חכמים כי תנור גדול נטהר כששבריו הם ברובו – מדובר בתנורא בר [בתנור ב] תשעה טפחים. שכאשר תנור כזה נשבר ברובו, אף שנשאר בו חלקים שגודלם ארבעה טפחים – הריהו טהור. ואילו הא [זה] שאמרו חכמים כי תנור גדול נטהר רק כשאין בשבריו ארבעה טפחים – מדובר בתנורא בר [בתנור ב] שבעה טפחים, שכיין שלא נשאר בו שבר בן ארבעה טפחים, הריהו נטהר, אף שאותו שבר הוא רובו של התנור.

ושבים לבירור דברי המשנה (שהובאה לעיל כג"א), בדין הטלית הטמאה שנקרעה ברובה, שנטהרת בכך, ובפירושה של המשנה הובאו (לעיל כג"ב), דברי רב הונא בשם ר' שמעון בר' יוסי שמדובר במשנה דווקא כשלא שייר בטלית כדי מפעורת, אבל אם שייר בה כדי מעפורת – לא בטל מן הטלית. ועתה מביאים כי לישנא אחרינא אמרי לה [בלשון] אחרת אומרים אותה] הלכה באופן שונה: אמר רב הונא משום [בשם] ר' ישמעאל בר' יוסי: ואפילו שייר בה כדי מעפורת.

עיונים

עד שיהא בארץ כתב הר"ב (כלים פ"ה מ"ז) כי יש תנורים המיטלטלים ממקום למקום ויש תנורים הקבועים במקום אחד. התנור המיטלטל ממקום למקום עשוי ככורת קרירה גדולה (שאין לה תחתית), ובכל מקום שאליו הוא מובא כורים באדמה מקום להבערת האש, ומניחים את התנור מעל. אכן כשבאים לקבוע תנור כזוה במקום אחד, נותנים אבנים בקרקע ומניחים את התנור מעליהן. ומדיק טיט מבחוץ לו מסביב, כדי לקבוע ולייצב את עמידתו של התנור, וכן כדי לעבות את התנור ולשמור בכך יותר את חומו. ונקרא הטיט בשם "טפילה" על שם חיבורו לגוף התנור. וכשבאים לטהר את התנור הקבוע, יש לגרר את הטיט, ולהסיר את האבנים, "עד שיהא" – התנור, "בארץ" – שיעמוד בגופו על הקרקע, כתנור המיטלטל (ערך, ורש"י לא הזכיר העמדת אבנים).

אכן נחלקו המפרשים בהבנת הדברים, ועיקר מחלוקתם הוא האם רק כלפי מזה שנאמר לפני כן "יגורר את הטפילה" או גם כלפי הנאמר לפני כן "חולקו לשלשה". יש שאמרו כי הדברים מתייחסים לטפילה בלבד, ולהורות שצריך לגרר את כל שכבת הטיט עד לקרקע (רש"י). ויש שכתבו כי הדברים מתייחסים גם לחלוקת התנור, ולהורות שאין זה מספיק שחילק (מלמעלה למטה) את רובו של חרס התנור לשלושה חלקים (ובאופן שלא נשאר תנור שלם בשיעור ארבעה טפחים) אלא צריכה חלוקה זו להגיע עד הקרקע (ר"ש, רא"ש). וישוין בקטע הבא.

אינו צריך לא לגורר את הטפילה ולא עד שיהא בארץ
כשם שנחלקו המפרשים בהבנת דברי חכמים, נחלקו אף בפירוש דברי ר' מאיר. שלדעת הריש והרא"ש חלקו ר' מאיר על חכמים וסבור שאין צורך לא לגרוד הטפילה ולא לחלוקת התנור עד הארץ, אלא די בחלוקת התנור עד שלא ישאר בו דבר שלם ששיעורו ארבעה טפחים. ומעתה לשונו של ר' מאיר ("אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ") מתפרשת כפשוטה, שהרי הוא נחלק על חכמים בשתים.

ואילו לדעת רש"י אין ר' מאיר חולק על חכמים אלא לענין גירוד הטיט (שהרי בדרך חלוקת התנור אף חכמים סבורים כמותו), ומעתה ערוכים דברי ר' מאיר כסגנון י"ז, ואין צריך לומר ז"י: אין צורך לגרר

פרק תשיעי

קבר ע"א

חולין

עד שיהא בארץ – כלומר, עד הקרקע מפילה. הא חלים וקאי – שהטפילה מעמידו יפה. ואימא מדרבנן – אלמונתם ליה מדרבי מאיר, טייעיה מדרבנן. אלא אמר רבא – נשנטמא, כולי עלמא לא פליגי דכל כמה דחלים – לא טהר. והכא הכי קאמר: כיצד הוא עושה – מתחלתו שלא יהא שם תנור עליו. רבי מאיר אומר – צהא שעדיין לא יכד

טומאה אינו צריך לגרור כו'. תנור תחלתו ארבעה – אין תנור פחות מארבעה, ואפילו נגמרה מלאכתו. ושיריו – אם היה גדול ונטמא ושנרו – צריך שלא יהא צו שצר של ארבעה. במה דברים אמורים – דתחלתו ארבעה ושיריו ארבעה? בגדול – התנורים העשויים לפחות וללנות, כדרכן. אבל קטן, שצוין למינוקות – תחלתו כל שהוא. שתגמר מלאכתו – לאחר שנגמר והסיקו, אפילו הוא טפח – מקבל טומאה. קתני מיהא במה דברים אמורים בגדול דשיריו ארבעה – אבל צריך מארבעה – לא טמא הוא. והתם קתני "חלקו לשלשה", אבל לשמים – לא סגי, ואף על גב דליכא בחליו ארבעה. דמקא מיקל רבי מאיר ואומר "אינו צריך, אלא ממעטו העשויים מארבעה" מכלל דרבנן נמי צהא פליגי, דאף על גב דלא הוי השצר ארבעה – אפילו הכי צעינן דלא ליהוי רוצח. התם – דקתני דצענין ארבעה, וזו לא – לא הוי טמא. דצלוקיה מצלק – לחטו, דשזב אינו עומד יפה. הכא – דקתני צרוצח טמא, ואף על גב דלא הוי ארבעה. דעבדיה גיסטרא – שמלקו לאחר נטוזהו כזו: [ ]. הכי גרסין: "אמר מר שיריו ברובו". הא אמרי רבנן ארבעה – דקתני "צמא דברים אמורים, גדולי" – אלמא בין אחתלתו בין אשיריו מודו ליה לרבי מאיר גדול. בתנורא בר שבעה – קאמרי ארבעה, והאילו ורזי צניר מארבעה הוא – לא מטמינן ליה צרוצ. דלא חמיי שיריו מתחלתו, דאם תחלתו כשהוא שלם – לא הוי תנור צניר מארבעה. והאי דקתני רובו בתנור בר תשעה – דאף על גב דחליו איכא ארבעה – לא מטמא עד דהוי רוצח, וצהא רבנן לקולה.

תוספות

כי ממעט ליה מארבעה מיהא הוי טהור ואמאי והא חלים וקאי – הכי נמי האי

תנור דקאי על ידי טפילה לא חשיב, והוי כעור שלא נתחבר.

הכי גרסינן – במשנת כלים (בפרק קמא [בריש פרק ה]): וחכמים אומרים: במה דברים אמורים – בגדול, אבל בקטן – תחלתו כל שהוא, שיריו ברובו משתגמור מלאכתו. ולא קאי "משתגמור מלאכתו" אישיריו ברובו", אלא אשני תנורים, גדול וקטן השנויים בה קאי, דאין טמא עד שתגמור מלאכתו. ובתר הכי מפרשה איזהו גמר מלאכתו.

הא בתנורא בר תשעה והא בתנורא בר שבעה – כמו שפירש בקונטרס: לקולא, כן נראה. דאין לפרש לחומרא: דבר תשעה בארבעה, ובר שבעה ברובו – דלא עדיף שיריו מתחלתו, דהוי בארבעה. והכא לא בעי לשנויי: הא דצלוקיה מצלק – בארבעה, הא דעבדיה גיסטרא – ברובו. דכין דמשנה אחת היא, מסתבר בענין אחד מיירי: או תרווייהו דצלוקיה מצלק, או תרווייהו דעבדיה גיסטרא. הילכך הוצרך לתרץ בשני תנורים ובענין אחד. רבינו יצחק בן אברהם.

הוא שיעור זה המכונה "כל שהוא" ? אמרי דבי [אומרים חכמי בית] מדרשו של ר' ינאי: שיעורו טפח, שכן עושים תנורים עבור הבנות הקטנות ששיעורם הוא טפח. ומעתה יש לשאול: סבורים חכמים במשנה זו שתנור גדול נחשב לענין קבלת טומאה כל עוד שיעור שבריו הוא ארבעה טפחים, נדייק מכאן: טעמא דאיכא [הטעם הריהו רק כשיש] בשיריו שיעור ארבעה טפחים, הא ליכא [הרי אם אין] בשיריו שיעור ארבעה טפחים – הריהו טהור בכל אופן, וגם אם יש באחד מהשברים רוב תנור, ושלא כדברי חכמים במשנה הקודמת! אמרי [אומרים] בתשובה: התם [שם]. במשנה המסתרת (לדעת חכמים) כל שאין בשיעור השבר ארבעה טפחים – מדובר בזמן דצלוקה מצלק [שחותך אותו לגובהו]. ואז אין השברים עומדים באופן יציב זה על זה. ואילו הכא [כאן]. במשנה האומרת שהתנור נטהר רק באופן שאין באחד השברים רוב תנור – מדובר בזמן דעבדיה גיסטרא [שנעטאו, שהפריד את התנור לגובהו, והניח את תחתית התנור].

ועוד בבירור אותה משנה. שנינו שאמר מר [החכם] כי תנור קטן מקבל טומאה אף בכל שהוא. ואם נשבר, הריהו טהור רק כאשר שיריו (שבריו) הם ברובו של תנור. ואולם אם נשאר רובו של התנור שלם, אין הוא נטהר בכך. ותוהים: והרי לדנו למעלה מדברי חכמי בית מדרשו של ר' ינאי כי שיעור "כל שהוא" הריהו טפח, ומעתה רובו של טפח (שהוא מידתו של תנור קטן) למאי הוי [גְמַה הוא משמש]. ומדוע הריהו טמא? אמר אבוי בתשובה: מה שנאמר "שיריו ברובו" אינו מתייחס לשברי תנור קטן, אלא לשירי (שברי) תנור גדול שאינו נטהר עד שישבר ברובו. ומקשים על כך: והאמרי רבנן [והרי אומרים חכמים] בטהרת תנור גדול שהיא כשאין בשבריו ארבעה טפחים! ומשיבים: לא קשיא [אין זה קשה]. הא [זה] שאמרו חכמים כי תנור גדול נטהר כששבריו הם ברובו – מדובר בתנורא בר [בתנור ב] תשעה טפחים. שכאשר תנור כזה נשבר ברובו, אף שנשאר בו חלקים שגודלם ארבעה טפחים – הריהו טהור. ואילו הא [זה] שאמרו חכמים כי תנור גדול נטהר רק כשאין בשבריו ארבעה טפחים – מדובר בתנורא בר [בתנור ב] שבעה טפחים, שכיין שלא נשאר בו שבר בן ארבעה טפחים, הריהו נטהר, אף שאותו שבר הוא רובו של התנור.

ושבים לבירור דברי המשנה (שהובאה לעיל כג"א), בדין הטלית הטמאה שנקרעה ברובה, שנטהרת בכך, ובפירושה של המשנה הובאו (לעיל כג"ב), דברי רב הונא בשם ר' שמעון בר' יוסי שמדובר במשנה דווקא כשלא שייר בטלית כדי מפעורת, אבל אם שייר בה כדי מעפורת – לא בטל מן הטלית. ועתה מביאים כי לישנא אחרינא אמרי לה [בלשון] אחרת אומרים אותה] הלכה באופן שונה: אמר רב הונא משום [בשם] ר' ישמעאל בר' יוסי: ואפילו שייר בה כדי מעפורת.

לא שנו — דאָף על גב דשייר צה כדי מעפורת נטלה, אלא טלית. אבל עור — כי האי שיעורא. חשיב — ולא נטיל. למושב זב — *פללדשטור"ף. וצנזיר מהפ, לא חז למילתיה. **משנה** **עור שיש עליו כזית בשר** — במקום אחד. הנוגע בציב היוצא ממנו — היינו, נאותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר. טמא — לשערה הוי שומר, כדלמרינן (חולין קיט,ג): חלחולי מחלחל. ציב — רצועה ותלתל היואל מאותו בשר, ותלוי ודנוק במקלת. ונאותו ניב ליכא כזית, אבל מעורה הוא לכזית. מטמא במשא — שהרי נשא כזית נעלה. ולא במגע — דלא אפשר ליגע ביחד, ושמי נגיעות אין מנטרפות. לא במגע ולא במשא — כדמפרש: שהעור מנטלו. ומודה רבי עקיבא — דאף על גב דלא הוי כזית מעורה במקום אחד, ללא עור חיטור, שהמטיע שמי תלמי זיתים ביחד — טמא.

גמרא לא שנו — דכזית שלם דברי הכל לא נטיל אלא פלטתו חיה. כתרטא — רוצע הקב, לשון מורי. לישנא אחריתא: קף מחזינן. זימנין — פעם אחרת. אשכחיה — רז אושעיא לרבי אמני. דיתבי וקאמר — "לא שנו דשמי תלמי זיתים לרבי ישמעאל לא נטילי אלא פלטתו חיה". מר אסיפא — א"שמי תלמי זיתים". מתני לה — לרבי יוחנן ד"פלטתו סכין נטיל", הכי מוקמא שפיר. אי הוו תני לה קמיה דרז נחמן הכי, לא הוה מזולל צה. אמר ליה רבי אמני — ואלא עולא ארישא, דמיירי כזית שלם. מתני לה — נתמיה. ואלא קשיא — אי כזית שלם נטיל, לעולם נטיל, ואפילו כתרטא. והא ליכא למימר דכולי האי מנטל איניש!

תוספות

אבל פלטתו סכין בטל — ואם תאמר: למאן דמשני לה ארישא, דאפילו כזית פלטתו סכין בטליה, היכי מוקי מילתיה דרבי יהודה דאמר: האלל המכונס כזי? אי כשכנסו, וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית? ויש לומר: דאין הכי נמי. אי נמי: לדידיה רבי יהודה פליג ארבי ישמעאל ורבי עקיבא, וסבירא ליה: בכזית, אפילו פלטתו סכין לא בטל. ותנא קמא דרבי יהודה — כרבי ישמעאל ורבי עקיבא, דאפילו בכזית בפלטתו סכין בטל. ולמאן דתני לה אסיפא אתי שפיר, דהא דקאמר הכא בטל — היינו, בלא כנסו. אבל אם כנסו — לא בטיל.

שהם תחובים בקיסם והסיטן — והוא הדין בלא תחובים, ונגע בהם, דטמא. דאי לא תימא הכי — אפילו במשא לא ליטמו, ד"את שבא לכלל מגע, בא לכלל משאי לרבי עקיבא, כדאמר בגמרא, וקסבר: יש נוגע וחוויר ונוגע. אלא משום דפליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים,

וכהמשך לדברים הללו אמר ריש לקיש: לא בקריעת רובה, אף ששייר בה כדי מעפורת, אלא דווקא טלית, אבל עור טמא שנקרע ברובו ושייר בו כדי מעפורת — הריהו עדיין דבר חשיב (חשוב), ולא נטהר בכך מטומאתו. ואילו ר' יוחנן אמר כי אפילו עור שנקרע ברובו, אף שהשתתיר בו כדי מעפורת, נמי לא חשיב (גם כן אינו חשוב).

אמר ריש לקיש: לא שנו אֵלָא טְלִית, אֶבֶל עוֹר — חָשִׁיב. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶפִּילוּ עוֹר נָמִי לָא חָשִׁיב. אֵיתִיבִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: יַעֲוֹר טֵמָא מְדָרַס, חִישֵׁב עֲלָיו לְרִצּוּעָה וְסִנְדְּלִין — פִּינֵן שְׁנַתָּן בּוֹ אֵיזְמַל, טְהוֹר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻקְמִים אוּמְרִים: עַד שְׂיַמְעִיטְנוּ מִחֻמְשָׁה טְפָחִים. פִּי מִמַּעַט מִיְהָא טְהוֹר, אֲמַאי? לִימָא חָשִׁיב! הֲכָא בְּמַאי עָסְקִינָן — דְּקָא בְּעֵי לִיה לְמוֹשֵׁב זָב.

ד משנה **יעור שיש עליו פזית בשר, הנוגע בציב היוצא ממנו, ובשערה שפנגדו — טמא. היו עליו פשני חצאי זיתים — מטמא במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא בשיני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור — מפני שהעור מבטלן.**

ה גמרא **אמר עולא, אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא פלטתו חיה, אבל פלטתו ספין — בטיל.**

אמר ליה רב נחמן לעולא: אמר רבי יוחנן אפילו פתרטא? אמר ליה: אין. ואפילו פנפיא? אמר ליה: אין. אמר ליה: האלהים! אם אמר לי רבי יוחנן מפומיה, לא ציינתא ליה! כי סליק רב אושעיא אשפחיה ליה לרבי אמני, אמרה לשמעתיה קמיה: הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן. אמר ליה: ומשום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא, מזולל בשמעתיה דרבי יוחנן? זמנין אשפחיה דיתבי וקאמר לה אסיפא: היו עליו שני חצאי זיתים — מטמאים במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא במגע ולא במשא. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא פלטתו חיה, אבל פלטתו ספין — בטיל. אמר ליה: מר אסיפא מתני לה? אמר ליה: אין, ואלא עולא ארישא אמרה ניהליכו? אמר ליה: אין. אמר ליה: האלהים! אי אמר לי יהושע בן נון משמיה, לא ציינתא ליה! כי אתא רבין וכל נחותי אמרוה ארישא. ואלא קשיא! פדאמר רב פפא

קאמר דבקיסם כחאי גונא מודה ליה.

העור, ונמצא שאין על העור שיעור שלם של בשר המטמא.

שינוי במשנתנו שעור שיש עליו כזית בשר אינו בטל על ידי העור, ולכן הנוגע בציב היוצא ממנו הריהו טמא. ובענין זה אמר עולא, אמר ר' יוחנן: לא שנו כן במשנתנו אלא דווקא בזמן שפלטתו חיה לבשר זה מגוף הבהמה (וכגון שנשכה כלב), אבל אם פלטתו סכין לבשר זה — הרי הבשר (אף שיש בו שיעור כזית) בטיל (בטל) אצל העור, שכן ביטלו האדם במעשהו. אמר ליה (לר) רב נחמן לעולא בשאלה: האם אמר כן ר' יוחנן אפילו בשיעור גדול של בשר כתרטא (רובע הקב)? אמר ליה (לר) עולא בתשובה: אין (כן]. הוסיף רב נחמן במתיחה: ואפילו היה הבשר כגודלה של נפיא (נפה)? אמר ליה (לר) עולא בתשובה: אין (כן]. אמר ליה רב נחמן לעולא בלשון שבועה: האלהים! גם אם אמר לי דבר זה רבי יוחנן ישירות מפומיה (מפיו]. לא ציינתא ליה (לא הייתי מקשיב לו. מקבל את דבריו)! ומסופר: כי סליק (כאשר עלה) רב אושעיא מבבל לארץ ישראל אשכחיה ליה (מצא את) ר' אמני כשהוא אמרה לשמעתיה קמיה (אמר את ההלכה הזו לפניו]. הכי (כן] אמר עולא, והכי אהדר ליה (וכך השיב לו) רב נחמן. אמר ליה (לר) רב אושעיא לר' אמני: ומשום שרב נחמן חתניה דבי נשיאה (חתנו של בית הנשיא] הוא, הרי הוא מזולל בשמעתיה (בהלכותיו] של ר' יוחנן? ! ועוד מסופר כי זמנין (פעם אחרת] אשכחיה (מצאן) רב אושעיא לר' אמני דיתבי וקאמר לה אסיפא (שיושב ואומר אותה ההלכה על סוף המשנה]: היו עליו שני חצאי זיתים — מטמאים במשא, ולא במגע. אלו דברי ר' ישמעאל. ואילו ר' עקיבא אומר שאין הם מטמאים לא במגע ולא במשא. ועל כך אמר ר' יוחנן: לא שנו את דעת ר' ישמעאל המטמא במשא אלא בשני חצאי כזית בשר שפלטתו חיה מהבהמה, אבל בשני חצאי כזית בשר שפלטתו סכין בידי אדם — בטיל (בטל]. ואילו היה רב נחמן שומע שדברי ר' יוחנן מתייחסים למקרה של חצאי זית, לא היה תמה אם כך הדין גם בחתיכות בשר גדולות כתרטא וכנפיא. אמר ליה (לר) רב אושעיא לר' אמני: מר אסיפא מתני לה (אדוני, על סוף המשנה שונה אותה אמירה של ר' יוחנן], ולא על החלק הראשון שענינו בכזית בשר? שהרי בזה אין מקום לתמיהותיו של רב נחמן. אמר ליה (לר) ר' אמני: אין (כן]. ואלא האם עולא ארישא (על ראש המשנה) אמרה להלכה זו של ר' יוחנן ניהילכו (אצלכם בבבל]? אמר ליה (לר) אמני: אם כך צדק רב נחמן בתמיהתו על דברי ר' יוחנן, שכן האלהים (לשון שבועה), גם אי אמר (אם היה אומר] לי הלכה שכזאת יהושע בן נון משמיה (מפיו] — לא ציינתא ליה (לא הייתי מקשיב לו)! ונמסר, כי אתא (כאשר בא] רבין וכל נחותי (היהודים] מארץ ישראל לבבל אמרוה להלכה זו של ר' יוחנן ארישא (על ראש המשנה]. ומקשים על כך: ואלא קשיא (קשה] הדבר, שמאחר וכזית בשר בטל, יהא הדין כן אפילו בשיעורים גדולים יותר! ומשיבים: לא נאמרו דברי ר' יוחנן אלא כמו שאמר רב פפא בענין אחר,

עירובין

עירובין

ומודה ר' עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן והרי טומאתו באופן זה היא משום משא. אכן נחלקו המפרשים באשר לדעת ר' עקיבא אם לא היו חתיכות הבשר תחובות בקיסם אחד, אלא מונחות במקומות שונים (שלא על עור הבהמה, שכן לדעתו עור הבהמה מבטלן), ונגע בהן. שיש שכתבו כי אף באופן זה מטמא ר' עקיבא. שהרי כלל הוא בשיטת ר' עקיבא שיכל שלא בא לכלל טומאת מגע, לא בא לכלל טומאת משאי, ומאחר שאתה מטמאו במשא, ודאי שייטמא במגע, שלא חלק ר' עקיבא על ר' ישמעאל אלא בחתיכות בשר הנמצאות על העור, ומשום הטעם שהעור מבטלן. וסבור ר' עקיבא כי יש נגיעה אחר נגיעה, שמצטרפות שתי הנגיעות שנוע בכל חתיכה בשלעצמה, להשלים לשיעור המטמא (תוס').

ויש שכתבו כי דווקא בתחובים, דווקא בהיסט סבור ר' עקיבא שמטמאות חתיכות הבשר, אבל בנגיעה אין הן מצטרפות לטמא. וטעם הדבר: שכן "אין חיבורי אדם, חיבור". ובאשר לכלל זה שיכל שלא בא לכלל מגע, לא בא לכלל משאי — לא נאמר זה אלא בחתיכות הדבוקות בעור דווקא (כסימ הלכות אבות הטומאות פ"א בהסבר שיטת הרמב"ם), ובדומה לכך בכל שהוא חיבור טבעי (כלשון הרמב"ם בפיהמ"ש באהלות שם. תירו"ט).

אי אמר לי יהושע בן נון משמיה לא ציינתא ליה דנו המפרשים מרדע לא אמר "אי אמר לי משה רבינו...". והסבירו כי כתבו ראשונים (ארחות חיים) שאדם הרב עם חיבור ואומר לו "איני מקבל ממך (פיס) ומחילה), אם היית משה רבינו" — מלקים אותו, משום הבזיון העולה מדבריו. ולכן לא אמר ר' אמני אלא "אי אמר לי יהושע בן נון" (ביי יריד סי' רמב). אכן על דברי ארחות חיים תהו אחרונים כי אין בדבר זה משום בזיון שבעטיו מלקים אדם. ועוד, שמן התכונן אדם זה לגנאי, אלא שהפרזו בלשונו. ויש שסיכמו כי מכל מקום ראוי לו לאדם שאמר כן, שיחמיר להעננות תענית שני וחמישי (יש"ש).

העור והרוטב

פרק תשיעי

חולין

מסורת הש"ס
ג. כלים פכיו מיט. חולין קכג.
ד. חולין קיט,ב. קכא.

גדרות

לרצועה וסנדליו בכתי"מ:

לרצועות וסנדליו.

כי ממעט מיהא טהור בכתי"מ: כי ממעט ליה מחמשה טפחים מיהא טהור ויש בכתי"י: כי ממעט ליה טהור.

דקא בעי ליה למושב זב יש בכתי"י: דקבעי ליה למשב זב.

היוצא ממנו בשניות נדפסות: וכיוצא ממנו.

מטמא במשא ולא במגע בכתי"מ ובמשניות נדפסות: מטמאין במשא אבל לא במגע.

שתחבן בקיסם בכתי"מ:

שהו תחובין בקיסם.

ומפני מה רבי עקיבא בכתי"י: מפני מה ר"ע.

אמר עולא בכתי"מ: עור שיש אמר עולא.

אם אמר לי רבי יוחנן בכתי"מ: אפי' אמרה ר' יוחנן לי.

אושעיא יש בכתי"י: הושעיא וכן יש בכתי"י: זי"א.

אשכחיה ליה לרבי אמני אמרה לשמעתיה קמיה הכי בכתי"מ: אשכחיה לר' אמני אמרה לשמעתיה קמיה דר' אמני א"ל הכי. דיתבי וקאמר ליה אסיפא בכתי"מ: וקאמר לה אסיפא.

דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא במגע ולא במשא בכתי"מ חסרות מלים אלה.

אסיפא מתני לה אמר ליה אין בכתי"מ: אסיפא מתני לה.

אמר ליה האלהים אי אמר לי יהושע בן נון משמיה בכתי"מ: א"ל אי אמרה יהושע בן נון מפומיה.

וכל נחותי בכתי"מ: וכל נחותי ימא.

א"י שים

א"י שים

רב נחמן חתניה דבי נשיאה

רב נחמן, המכונה כאן "חתניה דבי נשיאה" (=חננו של הנשיא, הוא ראש הגולה), הוא רב נחמן בר יעקב, מגדולי האמוראים בדור השני והשלישי בבבל. רב נחמן היה תלמידו המובהק של רבה בר אבוח, שהיה ממספחית ראש הגולה, ויש הסבורים שהיה בעצמו ראש הגולה. ובתו של רבה בר אבוח, ילתא הודעת, הייתה אשתו של רב נחמן. משום שרב נחמן היה מצוי במשפטים שעערכו בבית ראש הגולה, אמר עליו רב הונא שהלכה כמותו בדניינם, בהיותו דיין מומחה.

ויש שהסבירו כי כתב הרמב"ם (בהקדמת פירוש המשנה) שבכל ספק בדיני התורה ובפירושי הלכותיה, אין הנביא יכול להכריע מכח נבואתו. והוא שאמר ר' אמני שאילו היה אומרה לו יהושע בן נון בפיו, לא היה שומע לו — שאם היה אומר לו כן בתור נבואה, אין שומעים לו, כי התורה לא בשמים היא. ומה שלא אמר ר' אמני "אי אמר לי משה רבינו..." — שכן אם משה רבינו היה אומר את הדברים, דאי חייבים לקבל ממנו, שהרי כל דברי נבואתו הם דברי תורה ממש, מה שמעט מפי הגבורה (מגדים חרדים, ברכות. יוס"ד).

אורה ההלכה

עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו וכו' עור שיש עליו כזית נבילה, הנוגע בציב (=חוט דק שנתפשט מן העור הסמוך לבשר. כימ') היוצא ממנו או בשערו שכנגדו מאחורי העור — נטמא, מפני שהעור בשערו שומר לבשר. כמשנה. והו דווקא כשפלטתו חיה אבל אם פלטתו סכין אם היה מרודד הריהו בטל אגב העור. כעולא בשם ר' יוחנן. (רמב"ם שם הלכות שאר אבות הטומאה פ"א ה"א). היו עליו כשני חצאי זיתים וכו' עור שיש עליו כשני חצאי זיתים בשר נבילה — העור מבטלם, ואינו מטמאים לא במגע ולא במשא, שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא. כר' עקיבא. (רמב"ם שם ה"ב).

שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שני חצאי זיתים שתחבם בקיסם, הנושאם — טמא, שהרי נשא כזית, והנוגע — טהור, שאין חיבורי אדם חיבור. כר' עקיבא. והו דווקא כששניהם מרודדים ודבוקים זה בזה עד שניטלים כאחד. אבל אם היה חצי זית זה בפני עצמו זה בפני עצמו בקיסם אחד, אפילו הוליק והביא כל היום כולו — טהור. כהסבר הגמרא לפי שיטת רב פפא. (רמב"ם שם ה"ב).

העור והרוטב

פרק תשיעי

חולין

קבר ע"ב

שמדובר בו דווקא בזמן שהבשר מרודד (שטוח ברדידות על פני העור), **הכא נמי** [כאן גם כן] בהלכתו של ר' יוחנן מדובר דווקא בבשר המרודד, ובאופן זה אכן גם כזית בשר ויותר שנפלט על ידי סכין בטל אצל העור.

א שנינו במשנתנו שאם היו עליו, על העור, שתי חתיכות מבשר הנבילה, ששיעור כל אחת מהן הוא כחצי

זית – לדעת ר' ישמעאל הרי אלה מטמאות במשאן, אבל לא במגען. ובענין זה אמר **בר פדא**: לא שנו לדעת ר' ישמעאל אלא רק במגען מאחריו של העור, שאין האדם נוגע בצד העור שיש בו חתיכות הבשר אלא בצד שמאחריו. אבל הנוגע מלפניו, ונגע בכך בחתיכות הבשר הנמצאות שם – נטמא במגעו זה, אף שלא נגע בנגיעה אחת בכזית בשר, שכן כלל הוא: יש נגיעה המטמאת גם את הנוגע וחוזר ונוגע, ששתי נגיעות מצטרפות להיחשב כנגיעה אחת.

ואילו ר' יוחנן אמר כי אין נוגע וחוזר ונוגע, ולכך לדעת ר' ישמעאל גם הנוגע בשתי חתיכות הבשר הללו אינו נטמא.

ומעירים: **אזדא** [הלך] ר' יוחנן בדבריו אלה לטעמיה [לטעמו, לשיטתו]. שכן אמר ר' יוחנן שר' ישמעאל ור' דוסא **בן הרכינס** אמרו שניהם **דבר אחד**, ומחזיקים בעיקרון אחד. ומפרטים: שיטת ר' ישמעאל – **הא דאמרן** [ו שאמרנו] עתה, שאין שתי נגיעות מצטרפות לענין הטומאה. ושיטת ר' דוסא **בן הרכינס** – **דתנן** [שכן שנינו במשנה] **בדין** טומאת אוהל, שכל הרברים הבאים מן המת והריהם מטמאין באהל, שנחלקו שיעוריהם (וכגון שנחצה בשר המת משיעור כזית לשני חצאי זית), והכניסן את שני החלקים הללו לתוך הבית, והריהם עתה נתונים בתוך אוהל אחד –

ר' דוסא **בן הרכינס** מטהר את הנמצא בתוך הבית, שאין שני החלקים הללו מצטרפים לשיעור כזית. ואילו חכמים מטמאים את הנמצא בתוך הבית, שכן הם מצטרפים לשיעור כזית. ובהסבר דעת ר' דוסא **בן הרכינס** יש לומר: לאו [האם לא] אמר כן ר' דוסא **בן הרכינס** **התם** [שם, לענין טומאת אוהל] אלא משום

שלשיטתו אין מאהיל וחוזר ומאהיל, ומכאן נלמד כי **הכא נמי** [כאן לענין טומאת מגע, גם כן] סבור ר' דוסא **בן הרכינס** שאין נוגע וחוזר ונוגע. הרי שר' ישמעאל ור' דוסא **בן הרכינס** סבורים כאותה שיטה. ושואלים על דברי ר' יוחנן: וכיון שלדבריו שיטת ר' **דוסא בן הרכינס** בדין טומאת אוהל היא כשיטת ר' **ישמעאל** שבמשנתנו, נמצא ששיטת **רבנן** [חכמים] החולקים על ר' דוסא **בן הרכינס** בדין טומאת אוהל, הריהי כשיטת ר' **עקיבא** במשנתנו. ועל כך יש לתהות: הא [הרן] ר' **עקיבא** במשנתנו מקל כנגד ר' ישמעאל, שכן **טהורי קא מטהר** [נטהר הוא מטהר] הן מטומאת מגע והן מטומאת משא, ואילו חכמים בדין טומאת אוהל מחמירים כנגד ר' דוסא **בן הרכינס** המטהר! ומשיבים: **עד כאן לא** שמענו כי **קא מטהר** [הוא מטהר] ר' **עקיבא** אלא בחתיכות בשר שעל העור בלבד, שאינן מצטרפות, ומשום טעם מיוחד שיש בעור דווקא. אבל **בעלמא** [בכלל] דברים אחרים לענין דינם בצירופם הריהו **מטמא**. כדקתני **סיפא** [כמו ששנינו בסוף משנתנו]. ומודה ר' **עקיבא** **בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן, שהוא טמא**. ומפני מה ר' **עקיבא** מטהר בעור? מפני שהעור **מבטלן**. מתיב [מקשה] **רב עוקבא בר חמא** על דברי בר פדא שאמר כי לדעת ר' ישמעאל מטמאות שתי חתיכות הבשר (שאין בכל אחת מהן שיעור כזית) במגען, כאשר נגע בהן עצמן, ממה ששנינו כבריייתא על הכתוב בפרשת הטומאות "ולאֵלה תטמאו כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב. וכל הנושא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב" (ויקרא יא, כד–כה): באה המלה "**בנבלתם**" כהדגשה, לומר שדווקא הנוגע בהם עצמם הוא הנטמא, ולא זה הנוגע בעור שיש עליו

אף במשא של שתי חתיכות בשר אלה? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) בהמשך "וכל הנושא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב", שאף באופן זה יטמא אלו דברי ר' ישמעאל. ר' **עקיבא** **אומר**: נאמר בכתוב "כל הנוגע" וכן נאמר "וכל הנושא", והרי זה בא להקישם זה לזה ולומר: את זה שבא לכלל טומאת מגע – הריחו בא גם לכלל טומאת משא, ואילו זה שלא בא לכלל טומאת מגע – אף לא בא לכלל טומאת משא. ומעתה יש להקשות לבר פדא: אם אמנם איתא [יש מקום] לומר שר' ישמעאל סבור שחתיכות הבשר הללו מטמאות במגען (כשנגע בהן מלפנים). הרי אף זה בא לכלל מגע מלפניו, ומה איפוא טען ר' עקיבא כלפי ר' ישמעאל שאין מקום לטומאת משא משום שאין כאן טומאת מגע? אמר רבא בתשובה: **הכי קאמר** [כן הוא. ר' עקיבא אומר]. כך צריך להבין את דבריו: את שבא לכלל טומאת מגע בכל צד של נגיעה, ולא רק בנגיעה מלפניו – הוא זה שבא לכלל טומאת משא, וזה שלא בא לכלל טומאת מגע בכל צד – לא בא לכלל טומאת משא.

עיונים

הכא נמי במרודד כתב רש"י כי הבשר המכונה "מרודד" הוא זה שאלה סימניו: דק, וקלוש, וארוך, ורחב. שהרי זו רצועת בשר דקיקה המתפרסת על פני מקום גדול. שאף כאשר נצרף את כל הבשר יימצא שיש בו שיעור כזית (וגם יותר מכזית, כתשובת עולא לרב נחמן) – אין בכך כדי להחשיבו, שהרי אין אדם עומד וטורח לצרף את הבשר המרודד. ואין הדברים אמורים אלא בבשר שנקלף מגוף הבהמה על ידי סכין שהשתמש בה אדם לצורך זה, שכיון שהוא מרודד – ביטלו האדם מתורת בשר. ואולם כאשר נקלף הבשר על ידי נשיכת חיה, אף שהבשר הוא מרודד, אם יש בו שיעור כזית – אין הוא מתבטל לעור, שכן לא האדם הוא שפלטו מגוף הבהמה כבשר מרודד, ולא ביטלו ברעתו מתורת בשר (רש"י).

לא שנו אלא מאחריו אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע כתב רש"י בהסבר דברי בר פדא המבדיל (בשיטת ר' ישמעאל) בין הנגיעה בצד האחורי של העור לבין הנגיעה בצד הפנימי של העור: שכן הנוגע בצד האחורי של העור, במקום שלא נמצאות בו חתיכות הבשר, אין הוא נטמא – כיון שלא נגע בבשר עצמו אלא בעור. ומאחר ואין בחתיכת בשר אחת שיעור כזית שלם, אין העור נחשב לא כ"ייד" לבשר ולא כ"שומר" לו. והקשה שהרי מצינו (לעיל קיח,ב)

במרודד – דק וקלוש וארוך ורחב, דכי מזרפת ליה הוי כזית, ומיהו לא טרח איניש ומלרף ליה. ומיהו פלטמו חיה, ללאו איהו עטליה – לא בטיל. מרודד – לשון "וירקעו" (שמות לט): וארדיו. לא שנו – לרבי ישמעאל דאמר: דאף על גב דלא עטלי לענין משא, צמגע לא מטמו. אלא מאחריו – שלא נוגע בצבר אלא בעור מאחריו. דכיון דלא הוי כזית שלם יחד –

אין לו "יד" ולא "שומר". ואף על גב דאמנן לעיל (חולין קיח,ג): אין "שומר" לפחות מכפול, הא כפול יש שומר – הא איכא תנא קמא דאחרים דפליג, כדאמרינן לעיל: אין זה שומר, ורבי ישמעאל סבירא ליה כתנא קמא דאחרים. יש נוגע וחוזר ונוגע – כלומר, שתי נגיעות מצטרפות. כל המטמאים באהל – כגון כזית מן המת ורובע עזמות ומלא מרודד רקב.

שנחלקו – השיעור נחלק לשנים, והכניס שתי הסלאים לתוך הזית. מטהר – דאין לו אהילות מנטרפין, שהזית מאהיל כלן וחוזר ומאהיל כלן. מדקאמר רבי יוחנן "רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד", אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע. ופרכינן – מדרבי דוסא כרבי ישמעאל, מכלל דרבנן דפליגי עליה –

כרבי עקיבא קיימי, והא רבי עקיבא טפי מיכל! כדקתני סיפא – דטעמיה דרבי עקיבא דעור מצטלו הוא, אבל צעלמא – צמגע נמי מטמא. דאי לא מטמא רבי עקיבא לקמן: את שצא לכלל מגע צא לכלל משא. ותחבן בקיסם – נמי רחוקין זה מזה, קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא, כדלקמן אמילתיה דעולא. ולא בעור שיש עליו שני חצאים – דלא קרינא ציה "הנוגע צעלמא" (ויקרא יא) – דאין בכל נגיעה כשיעור נצלה. יכול אף הנושא תלמוד לומר והנושא יטמא – והרי זה נושא את הנצלה. והנוגע והנושא – קראי גבי הדדי כתיבי צהיא נצלה, דכתיבי צה "הנוגע... יטמא" אהיא קאי "והנושא... יטמא". לא בא לכלל מגע – כלומר, לדידך כיון דאמרת לא מטמא צמגע – תו לית לך לטמוי צמשא. ואם איתא – לבר פדא, מאי קמהדר ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל? הא מודי דנא לכלל

מגע מלפניו. בכל צד – אף מאחריו. דהא צהיא קרא לנעיל כתיבי נמי נגיעת אחריים, כדאמרינן ציש פירקין (קיתא): יכול אפילו יש עליו כזית, הנוגע בעור שני צד – שכנגד הצבר מאחריו לא יהא טמא? תלמוד לומר "יטמא".

^[דרוש מקור]

מְפַנֵּי שְׁהַעוֹר מְבַטְלֵן. מְתִיב רַב עוֹקְבָא בַר חֲמָא:

ב"בנְבִלְתָּם" – וְלֹא בְּעוֹר שְׂיֵשׁ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים.

יְכוּל אִף בְּמִשְׁא? תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְהַנוֹשֵׂא... יִטְמָא" –

דְּבַרֵּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עַקִּיבָא אוֹמְר: "הַנוֹגֵעַ... וְהַנוֹשֵׂא", אֵת שְׂבָא לְכָלל מִגַּע – בָּא לְכָלל מִשְׂא, לֹא

בָּא לְכָלל מִגַּע – לֹא בָּא לְכָלל מִשְׂא. וְאִם אֵיתָא, הֲרֵי בָּא לְכָלל מִגַּע מִלְּפָנָיו! אָמַר רַבָּא, הֲכִי קָאָמַר: יֵאֵת שְׂבָא לְכָלל מִגַּע בְּכָל צֶד – בָּא לְכָלל מִשְׂא, לֹא בָּא לְכָלל מִגַּע בְּכָל צֶד – לֹא בָּא לְכָלל מִשְׂא.

^[דרוש מקור]

^[דרוש מקור]

^[דרוש מקור]

^[דרוש מקור]

^[דרוש מקור]

אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע – וסבר כתנא קמא דאחרים דריש פירקין (ק"טא), דאין "שומר" לפחות מכזית.

אין מאהיל וחוזר ומאהיל – ואם תאמר: מאי שנא אהל ממשא? ויש לומר: דמשא מרבינן בסמוך מ"יטמא". דקתני: יכול אף במשא כן? תלמוד לומר "והנושא... יטמא". ואף על גב דבמגע נמי כתיב "יטמא" יתירא, דאמרינן בריש פירקין (ק"ח,ב): מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, ולא מוקמינן לנוגע וחוזר ונוגע! ונראה דגבי משא דרשינן, מדוהו ליה למכתב "והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב", "והנושא... יטמא" דסיפא למה לי? אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע.

רבי עקיבא אומר הנוגע והנושא כו' – לרבי עקיבא גופיה לא צריך קרא, דאיהו סבירא ליה דעור מבטלם. אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר: לדידך דלית לך עור מבטלו, תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מגע כו'.

שאמנם אין דין "שומר" לדבר הפחות מכפול, ואולם בדבר ששיעורו הוא כפול יש "שומר", ומעתה מדוע אין דין "שומר" לעור שיש בו חתיכת בשר הפחותה מכזית?! והשיבו כי לדעת בר פדא ר' ישמעאל הולך בשיטת הסבורים כי אין "שומר" לפחות מכזית (רש"י, תוס'). **כל המטמאין באהל** לא נתפרש במשנה זו (אהלות תחילת פ"ג) מיהם המטמאים באהל, שכן נסמכה על השנוי בתחילת הפרק הקודם לה, שבאה רשימת הדברים המטמאים באוהל (והכונה היא שהריהם מטמאים אף באוהל, וכל שכן שהם מטמאים בשאר טומאות). ומשותף לכל הדברים הנזכרים שהם באים מן המת, כבשר וכעפר רקבון של מת, כעצמות מת (אף שאין עליהן בשר), וכדם, ועוד.

אורח ההלכה

המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית כל המטמאים באוהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית – אוהאל מצרפם ומטמאים באוהל.
כחכמים במשניות בעדויות. (רמב"ם ספר טהרה הלכות טומאת מת פ"ד ה"ח).

מסורת הש"ס

א. עדויות פ"ג מ"א.

אהלות פ"ג מ"א.

ב. תוי"כ פ"יא, לט.

ג. חולין קכה,א.

גרסות

בר פדא יש בכתי"י: **רב ספרא** וכן יש: **רב פפא**.

הרכינס יש בכתי"י: **הרכינס**.

בן הרכינס מטהר בכתי"י: **בן הרכינס אומר טהור**.

רבנן כרבי עקיבא והא **רבי עקיבא טהורי קא מטהר** יש בכתי"י: **ר"ע כרבנן** והא **ר"ע טהור קאמר**.

עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא בכתי"י: **ע"כ לא מטהר ר"ע התם**.

שתחבן בקיסם יש בכתי"י: **התחובין בקיסם**.

אמר רבא הכי קאמר יש בכתי"י: **ה"ק**.

לכלל משא לא בא לכלל מגע בכל צד לא בא לכלל משא בכתי"י: **לכלל משא לכל צד לא בא לכלל מגע בכל צד לא בא לכלל משא בכל צד**.

קולית סתומה – ואין עליה צמר, ויש צמחה מות, ומנן צמחיתין: קולית נבלה וקולית השרץ סתומים – טהורין אף מן המשא, דלף נלו לכלל מגע. מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא? מי אמרינן: אית ליה לרבי ישמעאל כו'. והכא – צעור של שני חלאין. היינו טעמא – דמטמא צמחא – משום דנל לכלל מגע מלפניו, אכל גבי קולית – לא נל לכלל מגע כלל, דהא עזמות נבלה אין להם טומאה, כדלמנן "צנבלתה" – ולא בעזמות, וצמות אינו יכול ליגע – דהא סתומה היא. עורבא פרח – "רפא" עורב פורח צאור", כלומר השיאו לדבר אחר. סמכוני באשישות – כלומר, לרבינו חיוק, לפי שטר כמי מכה הדרסה שדרשתי היום צריס, דשנת הרגל היתה. הולך והביא – שנשן כל היום. כתיב נשא – "והנשא את נבלתה" חסר הוא, נלא וי". וקסם קריאתו, כיון דלף כנז וי", נקרא "נישא", ואנן קרינן "נושא". והוא דנישא – שיהא כזית מחובר הניטל כולו כחמד, נלא צית יד אחר. דברי רבי ישמעאל – חלמא, כיון דאין עור מצטלו – מטמא צמחא, ואף על גב דלא מחובר הוא צמח. במרודד – שיש כאן חזי זית, וחוק ממנו חזי זית, ולרועת צמר מרודד מזה לזה ומחברתו. אחד הנוגע – צני חלאי זיתים. ואחד המסיטן – טמא נלא נישא, אף על פי שאין מחוברין יחד. והוא דנישא – וקאי צין אלנגע צין חמשא, דאין מטמאין אפילו צמחא אלא אם כן מחוברין.

משנה קולית המת – טמא, דהא עלט כשעורה צמח מטמא צמגע וצמחא, כדכתיב "או צענא אדם".

תוספות

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע לפניו – רב אויא סבר כבר פדא, דאית ליה נוגע וחור ונוגע.

אמר רב פפא במרודד – ואם תאמר: ואי חשיב מרודד לצרופינהו לשני חצאי זיתים, כגון שאינו מרודד יותר מדאי – במגע נמי ליטמא. ואי לא חשיב – במשא נמי לא ליטמא, דלאו "נישא"

הוא! וכי תימא: דאתא כרבי אליעזר דאמר: לא שנו אלא מלאחריו כו', וקסבר: כיון דלא מצטרף אלא על ידי מרודד, לא חשיב למחוי "שומר", ומכל מקום "נישא" הוא – מכל מקום תקשה: דהא רישא ד"עור שיש עליו כזית בשר" אוקימנא במרודד, וקאמר "הנוגע בשערה שכנגדו, טמא" – אלמא דאיכא "שומר" אפילו למרודד! ודחוק לומר: דהאי "מרודד" דהכא גרע מאותו שלמעלה. ונראה: דקסבר, אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו – אין כמותו, והכי נמי איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו. לכך אין מטמא במגע, אבל במשא מטמא, ד"נישא" הוא.

אימא והוא דנישא – תימה: אמאי מגיה הברייתא? אימא איפכא: דרבנן סברי, אחד הנוגע ואחד המסיט, והוא דנישא, אבל לא נישא – לא. ואתא רבי אליעזר למימר: אף הנושא, אף על פי שאין נישא. ויתיישב שפיר לשון "אף!" ונראה: דסבר התלמוד דמסיט בכל ענין, אפילו אין נישא. לכך דחק לפרש כן.

– הריהם מטמאין בטומאת משא ולא בטומאת מגע, אלה הם דברי ר' ישמעאל, ולשיטת עולא יש לשאול: אמאי [מדוע] הם מטמאים לדעת ר' ישמעאל, והא לאו [והרי לא] מתקיים תנאי זה בטומאת המשא, שכן זה לא נישא בבת אחת הוא! אמר רב פפא: מדובר כאן במרודד, שמשוטח הבשר על פני העור, ומחברת אותם החשיכים כנישאים בבת אחת. ומציעים: תא שמע [בוא ושמוע] ראה שלא כשיטת עולא, שהרי שנינו בסוף משנתנו שמודה ר' עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, ויש לשאול: אמאי [מדוע] הוא נטמא בכך, והא לאו [והרי לא] "נישא בבת אחת" הוא זה! ודוחים: אין זו קושיה על עולא, שכן הכא נמי [כאן]. בשיטת ר' עקיבא, גם כן יש לומר שמדובר במרודד. ומציעים עוד: דעה זו של עולא הריהי כתנאי [כמחלוקת תנאים]. שכן שנינו בברייתא בדינן של שתי חתיכות בשר מן המת שאין בכל אחת מהן שיעור כזית, כי אחד [בין] הנוגע בהן ואחד [ובין] המסיט אותן – הריהם טמאים. ר' אליעזר אומר: אף הנושא אותם – טמא. ויש לדון בדברי ר' אליעזר: אטו [וכי] הנושא לאו [לא] מסיט הוא, ומה איפוא הוסיף על דברי חכמים? אלא לאו הכי קאמר [האם לא כך] הוא התנא בברייתא אומר: אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא, ואתא [ובא] ר' אליעזר למימר [לומר]: והוא דווקא כשנישא בבת אחת, שהן בטומאת מגע והן בטומאת משא אין אלה מטמאות אלא כשהן מחוברות. ויש להקשות על הסבר זה: מאי [ומה פירוש] "אף", שהרי ר' אליעזר לא בא להוסיף על דברי התנא הראשון אלא לצמצם דבריו. אלא אימא [אמר] באופן שונה את דברי ר' אליעזר: שהריהו אומר והוא שנישא, ומכאן נלמד שמחלוקת תנאים היא האם נדרש שיהא נישא בבת אחת אם לא.

ד משנה קולית (עצם הירך) של המת,

ב בעא מיניה רב אריא בר רב הונא: קולית (עצם הירך) שאין עליה בשר, ובתוכה יש מח, והיא סתומה מכל צדדיה, ששנינו במשנתנו כי קולית נבילה וקולית השרץ הסתומות טהורות אף מטומאת המשא, שכן אין הן באות לכלל טומאת מגע. ומעתה יש לשאול לשיטת ר' ישמעאל מהו לענין שתטמא בטומאת המשא. וצדדי השאלה: האם אית ליה [יש לו] סבור] ר' ישמעאל את הכלל האומר כי את זה שבא לכלל טומאת מגע – הוא זה שגם בא לכלל טומאת משא, ואולם זה שלא בא לכלל טומאת מגע – לא בא לכלל טומאת משא, ומעתה הכא [כאן] שלמדנו כי ר' ישמעאל מטמא בטומאת משא שני חצאי זית מן המת הנמצאים על העור, אף שאין הם באים לכלל טומאת מגע, יש לומר כי היינו טעמא [זהו הטעם]: משום שאף שאין הוא בא לכלל טומאת מגע מאחריו, מכל מקום הוא בא לכלל מגע מלפניו, ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, שאין כל אפשרות לבוא לכלל טומאת מגע, ואף לא מלפנים – סבור ר' ישמעאל שאין היא מטמאת במשא. או דלמא [שמא] יש לומר כי לית ליה [אין] לו, אינו סבור] ר' ישמעאל את הכלל הזה, שכן בשני חצאי זית היה מטמא ר' ישמעאל במשא, גם אם אין הם נטמאים במגע מלפניו. ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, אף שאין כל אפשרות לבוא בא לכלל טומאת מגע – סבור ר' ישמעאל שמתמאה בטומאת משא? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לרב אויא סבא בהתעלמות משאלתו ופונה לענין אחר: הנה עורבא פרח [עורב פורח] באורי, שלא השיב כלל על שאלתו. אמר ליה [לו] רבא בריה [בנו] של רבה בר רב הונא: ולא היינו [וכי אין] זה! אותו רב אויא סבא מהעיר פומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא [שמשבח אותו אדוני בפנינו עליו שאדם גדול הוא], ומדוע אתה דוחה אותו ואינך עונה לו? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לבנו בתשובה: אני היום התקיים

כי הכתוב "סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים" (שיר השירים ב, ה), שאני עיף וזקוק למנוחה ואין בכוחי להיכנס לעומקה של הלכה, ובא רב אויא סבא ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא [ונשאל ממני דבר שצריך טעם]. ולכן דחיתיו, ולא משום זלזול בו.

אמר עולא: שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, ומביא אתם כל היום כולו – הריהו טהור מטומאת משא. ומסבירים: מאי טעמא [מה טעם] הדבר? – שכן כתיב [נאמר] בטומאת המשא "והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב" (ויקרא יא, מ), המלה כתובה "והנושא", ואולם קרינן [קוראים] אנו] "והנושא", ומעתה יש לנו ללמוד כי בעינן [צריכים] אנו] בדין טומאת משא שיהיה הדבר הנטמא "נושא" את טומאת הנבילה (ששיעורה כזית ויותר), ושיהא הוא (הכזית מן המת) נישא בבת אחת. מה שאין כן בנושא שני חצאי זיתים התחובים בקיסם. ומקשים על דברי עולא: תנן [שנינו] במשנתנו שאם היו עליו (על העור) שני חצאי זיתים מן המת, ולשיטת עולא יש לשאול: אמאי [מדוע] הם מטמאים לדעת ר' ישמעאל, והא לאו [והרי לא] מתקיים תנאי זה בטומאת המשא, שכן זה לא נישא בבת אחת הוא! אמר רב פפא: מדובר כאן במרודד, שמשוטח הבשר על פני העור, ומחברת אותם החשיכים כנישאים בבת אחת. ומציעים: תא שמע [בוא ושמוע] ראה שלא כשיטת עולא, שהרי שנינו בסוף משנתנו שמודה ר' עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, ויש לשאול: אמאי [מדוע] הוא נטמא בכך, והא לאו [והרי לא] "נישא בבת אחת" הוא זה! ודוחים: אין זו קושיה על עולא, שכן הכא נמי [כאן]. בשיטת ר' עקיבא, גם כן יש לומר שמדובר במרודד. ומציעים עוד: דעה זו של עולא הריהי כתנאי [כמחלוקת תנאים]. שכן שנינו בברייתא בדינן של שתי חתיכות בשר מן המת שאין בכל אחת מהן שיעור כזית, כי אחד [בין] הנוגע בהן ואחד [ובין] המסיט אותן – הריהם טמאים. ר' אליעזר אומר: אף הנושא אותם – טמא. ויש לדון בדברי ר' אליעזר: אטו [וכי] הנושא לאו [לא] מסיט הוא, ומה איפוא הוסיף על דברי חכמים? אלא לאו הכי קאמר [האם לא כך] הוא התנא בברייתא אומר: אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא, ואתא [ובא] ר' אליעזר למימר [לומר]: והוא דווקא כשנישא בבת אחת, שהן בטומאת מגע והן בטומאת משא אין אלה מטמאות אלא כשהן מחוברות. ויש להקשות על הסבר זה: מאי [ומה פירוש] "אף", שהרי ר' אליעזר לא בא להוסיף על דברי התנא הראשון אלא לצמצם דבריו. אלא אימא [אמר] באופן שונה את דברי ר' אליעזר: שהריהו אומר והוא שנישא, ומכאן נלמד שמחלוקת תנאים היא האם נדרש שיהא נישא בבת אחת אם לא.

ב בעא מיניה רב אריא בר רב הונא: קולית (עצם הירך) שאין עליה בשר, ובתוכה יש מח, והיא סתומה מכל צדדיה, ששנינו במשנתנו כי קולית נבילה וקולית השרץ הסתומות טהורות אף מטומאת המשא, שכן אין הן באות לכלל טומאת מגע. ומעתה יש לשאול לשיטת ר' ישמעאל מהו לענין שתטמא בטומאת המשא. וצדדי השאלה: האם אית ליה [יש לו] סבור] ר' ישמעאל את הכלל האומר כי את זה שבא לכלל טומאת מגע – הוא זה שגם בא לכלל טומאת משא, ואולם זה שלא בא לכלל טומאת מגע – לא בא לכלל טומאת משא, ומעתה הכא [כאן] שלמדנו כי ר' ישמעאל מטמא בטומאת משא שני חצאי זית מן המת הנמצאים על העור, אף שאין הם באים לכלל טומאת מגע, יש לומר כי היינו טעמא [זהו הטעם]: משום שאף שאין הוא בא לכלל טומאת מגע מאחריו, מכל מקום הוא בא לכלל מגע מלפניו, ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, שאין כל אפשרות לבוא לכלל טומאת מגע, ואף לא מלפנים – סבור ר' ישמעאל שאין היא מטמאת במשא. או דלמא [שמא] יש לומר כי לית ליה [אין] לו, אינו סבור] ר' ישמעאל את הכלל הזה, שכן בשני חצאי זית היה מטמא ר' ישמעאל במשא, גם אם אין הם נטמאים במגע מלפניו. ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, אף שאין כל אפשרות לבוא בא לכלל טומאת מגע – סבור ר' ישמעאל שמתמאה בטומאת משא? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לרב אויא סבא בהתעלמות משאלתו ופונה לענין אחר: הנה עורבא פרח [עורב פורח] באורי, שלא השיב כלל על שאלתו. אמר ליה [לו] רבא בריה [בנו] של רבה בר רב הונא: ולא היינו [וכי אין] זה! אותו רב אויא סבא מהעיר פומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא [שמשבח אותו אדוני בפנינו עליו שאדם גדול הוא], ומדוע אתה דוחה אותו ואינך עונה לו? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לבנו בתשובה: אני היום התקיים

כי הכתוב "סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים" (שיר השירים ב, ה), שאני עיף וזקוק למנוחה ואין בכוחי להיכנס לעומקה של הלכה, ובא רב אויא סבא ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא [ונשאל ממני דבר שצריך טעם]. ולכן דחיתיו, ולא משום זלזול בו.

אמר עולא: שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, ומביא אתם כל היום כולו – הריהו טהור מטומאת משא. ומסבירים: מאי טעמא [מה טעם] הדבר? – שכן כתיב [נאמר] בטומאת המשא "והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב" (ויקרא יא, מ), המלה כתובה "והנושא", ואולם קרינן [קוראים] אנו] "והנושא", ומעתה יש לנו ללמוד כי בעינן [צריכים] אנו] בדין טומאת משא שיהיה הדבר הנטמא "נושא" את טומאת הנבילה (ששיעורה כזית ויותר), ושיהא הוא (הכזית מן המת) נישא בבת אחת. מה שאין כן בנושא שני חצאי זיתים התחובים בקיסם. ומקשים על דברי עולא: תנן [שנינו] במשנתנו שאם היו עליו (על העור) שני חצאי זיתים מן המת, ולשיטת עולא יש לשאול: אמאי [מדוע] הם מטמאים לדעת ר' ישמעאל, והא לאו [והרי לא] מתקיים תנאי זה בטומאת המשא, שכן זה לא נישא בבת אחת הוא! אמר רב פפא: מדובר כאן במרודד, שמשוטח הבשר על פני העור, ומחברת אותם החשיכים כנישאים בבת אחת. ומציעים: תא שמע [בוא ושמוע] ראה שלא כשיטת עולא, שהרי שנינו בסוף משנתנו שמודה ר' עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, ויש לשאול: אמאי [מדוע] הוא נטמא בכך, והא לאו [והרי לא] "נישא בבת אחת" הוא זה! ודוחים: אין זו קושיה על עולא, שכן הכא נמי [כאן]. בשיטת ר' עקיבא, גם כן יש לומר שמדובר במרודד. ומציעים עוד: דעה זו של עולא הריהי כתנאי [כמחלוקת תנאים]. שכן שנינו בברייתא בדינן של שתי חתיכות בשר מן המת שאין בכל אחת מהן שיעור כזית, כי אחד [בין] הנוגע בהן ואחד [ובין] המסיט אותן – הריהם טמאים. ר' אליעזר אומר: אף הנושא אותם – טמא. ויש לדון בדברי ר' אליעזר: אטו [וכי] הנושא לאו [לא] מסיט הוא, ומה איפוא הוסיף על דברי חכמים? אלא לאו הכי קאמר [האם לא כך] הוא התנא בברייתא אומר: אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא, ואתא [ובא] ר' אליעזר למימר [לומר]: והוא דווקא כשנישא בבת אחת, שהן בטומאת מגע והן בטומאת משא אין אלה מטמאות אלא כשהן מחוברות. ויש להקשות על הסבר זה: מאי [ומה פירוש] "אף", שהרי ר' אליעזר לא בא להוסיף על דברי התנא הראשון אלא לצמצם דבריו. אלא אימא [אמר] באופן שונה את דברי ר' אליעזר: שהריהו אומר והוא שנישא, ומכאן נלמד שמחלוקת תנאים היא האם נדרש שיהא נישא בבת אחת אם לא.

הוא! וכי תימא: דאתא כרבי אליעזר דאמר: לא שנו אלא מלאחריו כו', וקסבר: כיון דלא מצטרף אלא על ידי מרודד, לא חשיב למחוי "שומר", ומכל מקום "נישא" הוא – מכל מקום תקשה: דהא רישא ד"עור שיש עליו כזית בשר" אוקימנא במרודד, וקאמר "הנוגע בשערה שכנגדו, טמא" – אלמא דאיכא "שומר" אפילו למרודד! ודחוק לומר: דהאי "מרודד" דהכא גרע מאותו שלמעלה. ונראה: דקסבר, אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו – אין כמותו, והכי נמי איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו. לכך אין מטמא במגע, אבל במשא מטמא, ד"נישא" הוא.

אימא והוא דנישא – תימה: אמאי מגיה הברייתא? אימא איפכא: דרבנן סברי, אחד הנוגע ואחד המסיט, והוא דנישא, אבל לא נישא – לא. ואתא רבי אליעזר למימר: אף הנושא, אף על פי שאין נישא. ויתיישב שפיר לשון "אף!" ונראה: דסבר התלמוד דמסיט בכל ענין, אפילו אין נישא. לכך דחק לפרש כן.

ד משנה קולית (עצם הירך) של המת,

ב בעא מיניה רב אריא בר רב הונא: קולית (עצם הירך) שאין עליה בשר, ובתוכה יש מח, והיא סתומה מכל צדדיה, ששנינו במשנתנו כי קולית נבילה וקולית השרץ הסתומות טהורות אף מטומאת המשא, שכן אין הן באות לכלל טומאת מגע. ומעתה יש לשאול לשיטת ר' ישמעאל מהו לענין שתטמא בטומאת המשא. וצדדי השאלה: האם אית ליה [יש לו] סבור] ר' ישמעאל את הכלל האומר כי את זה שבא לכלל טומאת מגע – הוא זה שגם בא לכלל טומאת משא, ואולם זה שלא בא לכלל טומאת מגע – לא בא לכלל טומאת משא, ומעתה הכא [כאן] שלמדנו כי ר' ישמעאל מטמא בטומאת משא שני חצאי זית מן המת הנמצאים על העור, אף שאין הם באים לכלל טומאת מגע, יש לומר כי היינו טעמא [זהו הטעם]: משום שאף שאין הוא בא לכלל טומאת מגע מאחריו, מכל מקום הוא בא לכלל מגע מלפניו, ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, שאין כל אפשרות לבוא לכלל טומאת מגע, ואף לא מלפנים – סבור ר' ישמעאל שאין היא מטמאת במשא. או דלמא [שמא] יש לומר כי לית ליה [אין] לו, אינו סבור] ר' ישמעאל את הכלל הזה, שכן בשני חצאי זית היה מטמא ר' ישמעאל במשא, גם אם אין הם נטמאים במגע מלפניו. ומכאן נסיק כי בקולית סתומה, אף שאין כל אפשרות לבוא בא לכלל טומאת מגע – סבור ר' ישמעאל שמתמאה בטומאת משא? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לרב אויא סבא בהתעלמות משאלתו ופונה לענין אחר: הנה עורבא פרח [עורב פורח] באורי, שלא השיב כלל על שאלתו. אמר ליה [לו] רבא בריה [בנו] של רבה בר רב הונא: ולא היינו [וכי אין] זה! אותו רב אויא סבא מהעיר פומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא [שמשבח אותו אדוני בפנינו עליו שאדם גדול הוא], ומדוע אתה דוחה אותו ואינך עונה לו? אמר ליה [לו] רבה בר רב הונא לבנו בתשובה: אני היום התקיים

כי הכתוב "סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים" (שיר השירים ב, ה), שאני עיף וזקוק למנוחה ואין בכוחי להיכנס לעומקה של הלכה, ובא רב אויא סבא ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא [ונשאל ממני דבר שצריך טעם]. ולכן דחיתיו, ולא משום זלזול בו.

אמר עולא: שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, ומביא אתם כל היום כולו – הריהו טהור מטומאת משא. ומסבירים: מאי טעמא [מה טעם] הדבר? – שכן כתיב [נאמר] בטומאת המשא "והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב" (ויקרא יא, מ), המלה כתובה "והנושא", ואולם קרינן [קוראים] אנו] "והנושא", ומעתה יש לנו ללמוד כי בעינן [צריכים] אנו] בדין טומאת משא שיהיה הדבר הנטמא "נושא" את טומאת הנבילה (ששיעורה כזית ויותר), ושיהא הוא (הכזית מן המת) נישא בבת אחת. מה שאין כן בנושא שני חצאי זיתים התחובים בקיסם. ומקשים על דברי עולא: תנן [שנינו] במשנתנו שאם היו עליו (על העור) שני חצאי זיתים מן המת, ולשיטת עולא יש לשאול: אמאי [מדוע] הם מטמאים לדעת ר' ישמעאל, והא לאו [והרי לא] מתקיים תנאי זה בטומאת המשא, שכן זה לא נישא בבת אחת הוא! אמר רב פפא: מדובר כאן במרודד, שמשוטח הבשר על פני העור, ומחברת אותם החשיכים כנישאים בבת אחת. ומציעים: תא שמע [בוא ושמוע] ראה שלא כשיטת עולא, שהרי שנינו בסוף משנתנו שמודה ר' עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, ויש לשאול: אמאי [מדוע] הוא נטמא בכך, והא לאו [והרי לא] "נישא בבת אחת" הוא זה! ודוחים: אין זו קושיה על עולא, שכן הכא נמי [כאן]. בשיטת ר' עקיבא, גם כן יש לומר שמדובר במרודד. ומציעים עוד: דעה זו של עולא הריהי כתנאי [כמחלוקת תנאים]. שכן שנינו בברייתא בדינן של שתי חתיכות בשר מן המת שאין בכל אחת מהן שיעור כזית, כי אחד [בין] הנוגע בהן ואחד [ובין] המסיט אותן – הריהם טמאים. ר' אליעזר אומר: אף הנושא אותם – טמא. ויש לדון בדברי ר' אליעזר: אטו [וכי] הנושא לאו [לא] מסיט הוא, ומה איפוא הוסיף על דברי חכמים? אלא לאו הכי קאמר [האם לא כך] הוא התנא בברייתא אומר: אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא, ואתא [ובא] ר' אליעזר למימר [לומר]: והוא דווקא כשנישא בבת אחת, שהן בטומאת מגע והן בטומאת משא אין אלה מטמאות אלא כשהן מחוברות. ויש להקשות על הסבר זה: מאי [ומה פירוש] "אף", שהרי ר' אליעזר לא בא להוסיף על דברי התנא הראשון אלא לצמצם דבריו. אלא אימא [אמר] באופן שונה את דברי ר' אליעזר: שהריהו אומר והוא שנישא, ומכאן נלמד שמחלוקת תנאים היא האם נדרש שיהא נישא בבת אחת אם לא.

ד משנה קולית (עצם הירך) של המת,

עיונים
אני היום סמכוני באשישות הצעות פירוש שונות ניתנו במפרשים במשמעות הכתוב "סמכוני באשישות" (ובנוסחים אחרים, כמובא ב"גירסות", ציטט רבה בר הונא לא רק את המלים "סמכוני באשישות" אלא אף את המשך הכתוב "רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני"). יש שאמרו ש"אשישות" הוא במובן של דבר המאשש ומחזק את האדם, המשיב לו את כוחותיו. ובא הביטוי "סמכוני באשישות" למי שנסמך, נשען על הדבר המחזק, אחר שהוא עיף וחלוש. וכן היה באותו זמן אצל רבה בר רבה הונא, ששבת הרגל היה יום זה, ודרש בה רבה בר הונא דרשה לפני ציבור רב, ומתוך כך סר כוחו (רש"י).
יש מהגאונים שפירשו כי "סמכוני" משמעו סמיכה – שבאותו יום הסמיכו את רבה בר רב הונא לראשות הישיבה (שכן לאחר פטירתו של רב חסדא, עמד רבה בר רב הונא בראשות ישיבת סורא, כמובא באגרת רב שרירא גאון. ויעיין ב"אישים") (תשובות הגאונים).
אמר רב פפא במרודד שיש שתי חתיכות בשר שבכל אחת מהן רק חצי זית בשר מן

המת, ואולם רצועת בשר דקיקה ("מרודד") מחברת אותן, ונחשבות הן כחתיכה אחת שיש בבת אחת" (רש"י).

אכן תהו ראשונים בדבר, שהרי אם מרודד נחשב כדבר המצרף שתי חתיכות שתיחשבה כחתיכה אחת – מעתה מדוע לא תיחשבה שתי החתיכות הללו כחתיכה אחת גם לענין טומאת מגע. ואם אין הן נחשבות על ידי נשבת הבשר המרודדת כחתיכה אחת לענין טומאת מגע – אף לענין טומאת משא לא תיחשבה לחתיכה אחת! והשיבו שסבור הוא כדעה האומרת שכל האוחז בחלק הקטן שבדבר מסויים ואין החלק הגדול עולה עמו – אין החלק הקטן נחשב כאחד עם החלק הגדול. ומשום כך אין הוא מטמא במגע – שהרי לא נחשב שנגע בכזית מן המת. ואולם לענין טומאת המשא הריהי מטמאה – שכן מתקיים כאן "נישא בבת אחת" (תוס').

מסורת הש"ס
ד. ביצה כא,א.

גירסות

אויא סבא בכתי"מ: **אחא סבא**.
מרבא בר רב הונא יש בכתי"מ: **מרב הונא**.
ישמעאל מהו שתטמא בכתי"מ: **ישמעאל מהו שתטמא במשא**.

רבא בריה בכתי"מ: **רבה בריה**.
מפומבדיתא יש כתי"מ שחסרה בהם מלה זו.

אני היום סמכוני באשישות בכתי"מ: **ומאי אעביד ליה אני היום סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים** ויש בכתי"מ: **אני היום סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני**.

בקיסם אפילו מוליך ומביא יש בכתי"מ: **בקיסם והסיטן אפי' הולך והביא**.
ומביא כל היום כולו בכתי"מ: **ומביא כל היום**.

כתיב ונשא וקרינן בכתי"מ: **כתיב נישא וקרינן**.
והוא דנישא בבת אחת בכתי"מ: **והוא דנישא**.

אישים

רבה בר רב הונא מגדולי האמוראים בדור השני והשלישי לאמוראי בבבל. בנו של האמורא הנודע, רב הונא אשר היה מורו המובהק, והריהו מוסר משמועותיו. רבה בר רב הונא עוד זכה ללמוד תורה מפי רב, ובין חכמי דורו קשר קשרים אמיצים עם רב כהנא. לאחר פטירתו של רב הונא אביו, ישב רב חסדא על כסאו, ורבה בר הונא לא התקנה בו. שכן נודע רבה בר רב הונא כעניו מופלג, עד שרבה התפלל כי יזכה לענותותו של רבה בר רב הונא. אכן אחרי פטירתו של רב כהנא עמד רבה בר רב הונא בראש הישיבה בסורא